

Hoekje van de Tema Tieker (3)

Johann Vandenhaute

Een thematische verzameling die tentoongesteld wordt vereist veel niet-filatelistisch werk en misschien missen we de ervaring of kundigheid om iets te schrijven en te presenteren aan de toevallige toeschouwer en in belangrijke mate aan de jury die een verzameling moet beoordelen. Het behoeft geen lang betoog dat presentatie een sterke invloed kan spelen op het uitgestalde resultaat en de beoordeling door de jury. En er zijn vele aspecten die de aantrekkingskracht kan beïnvloeden.

Bladen en keuzes

Het opmaken van de bladen...

...is een volgende stap tot het samenstellen van een thematische verzameling.

Eerst dient het juiste papier gekozen te worden. Gezien een thematische verzameling wel eens een "levenswerk" zou kunnen worden, doen we er goed aan voldoende papier aan te schaffen. Het papier is liefst gebroken wit, ivoor of lichtgrijs; dit heeft als voordeel niet of weinig te verkleuren. Soms zie je ook licht gekleurde papierkeuze maken. Let ervoor op dat het gerelateerd is aan het gekozen onderwerp. Belangrijke opmerking voor diegenen die ook hun kopie achterzijde van stukken op hun bladen drukken dat alle computerprinters geen wit drukken.

Het papier dient stevig (120gr tot 160gr) te zijn voor het dragen van postale stukken. Zulks stevig papier kan nog net door de hedendaagse laser- of inkjetprinters bedrukt worden, belangrijk voor het aanbrengen van de tekst. Als formaat wordt liefst DIN A4 gekozen (d.i. 297mm x 210mm). Dit formaat heeft als voordeel dat zegels en poststukken er op een evenwichtige manier kunnen aangebracht worden. Voor verzamelaars die ooit eens willen tentoonstellen biedt A4 formaat ook heel wat praktische voordelen; de bladen kunnen dan in standaard A4 plastic hoesjes opgeborgen worden. Maar meer en meer gebruiken tentoonstellers varianten van A4 tot A3, dit meestal om de grotere stukken tot hun recht te laten komen. De iets grotere A4s heeft ook het voordeel meer materiaal te kunnen bevatten, interessant wanneer je met 80 bladzijden niet al je mooi en goed materiaal kan tonen.

Vooraleer de zegels en eventueel andere poststukken op de gekozen bladen aan te brengen ...

... is het nuttig deze vooraf in een insteekalbum te schikken ongeveer op de wijze waarop ze op het blad moeten komen. Vul zo enkele bladen, wacht een tijdje en bekijk ze nog enkele keren en herschik indien nodig. Zo wordt een overzicht verkregen van wat de bladen zullen worden zonder dat zegels en stukken dienen aangebracht te worden. De tekst wordt getypt of geschreven op een stukje papier en op de juiste plaats gestoken zodat een definitieve indruk gekregen wordt van het blad.

Het omlijsten van de bladen ...

... is een persoonlijke keuze, een kadertje op enkele millimeters afstand van de buitenrand heeft als effect dat zegels, stukken en tekst één geheel vormen. In de huidige tentoonstellingswereld zijn op vlak van presentatie geen al te veel regeltjes van toepassing. Een en ander is natuurlijk een kwestie van smaak en veel kan naar eigen smaak opgezet worden, maar er dient toch gezorgd te worden voor een zeker evenwicht in de verzameling. Grafische kwaliteiten en spelregels kan je verzameling een extra aantrekkingskracht geven. Het is zoals een goed boek, het oog dient gestimuleerd te worden. Maar let op, overdaad schaadt. De zegels, tekst en poststukken worden zo opgesteld dat het een geheel vormt. Van het beschikbare materiaal zal de **bladindeling** afhangen. D.w.z. dat alle bladen evenveel "gevuld" moeten zijn.

Enkele voorbeelden zullen dit duidelijk maken:

- Alleen postzegels (sterk af te raden, maar het gebeurd): klassiek wordt met drie of vier rijen gewerkt.
- Twee rijen "klein formaat" zegels met een poststuk onder.
- Één rij "groot formaat" zegels met een poststuk onder.
- Drie of vier zegels per rij.
- De tekst, slechts enkele regels, wordt tussen de postale elementen aangebracht.

Probeer het maar eens.

De tekst

De tekst is een essentieel bestanddeel van een thematische verzameling. We citeren het wedstrijdreglement dat luidt: "een klare, nauwkeurige en korte tekst moet de gedachtegang van de verzameling gemakkelijk laten volgen". Hiermee wordt bedoeld dat de tekst de zin van de filatelistische elementen die op het blad voorkomen moet onderstrepen. Maar ook op het gebied van de voorstelling van de verzameling speelt de tekst een cruciale rol. Op de gepaste plaats aan gebracht, kan hij zelfs lege vakken opvullen, en daardoor de indruk van het blad in gunstige zin beïnvloeden.

We onderscheiden twee soorten teksten:

- de verhaallijn die de postzegels en poststukken betreft in het thema

- uw filatelistische kennis in de vorm van duiding van de poststukken als ook hun postaal nut en betrokkenheid tot het thema

De plaats van de tekst zal afhangen van de schikking die wij in de verzameling toepassen. Bij de symmetrische opstelling zal de tekst tussen en/of onderaan de zegels aangebracht worden en over de hele breedte van het blad lopen, ook weer met het zwaartepunt onderaan. Zorg ook dat je in je hele verzameling dezelfde lettertype en manier van plaatsen behoud. Bijvoorbeeld tekst steeds onderaan de zegels en netjes uitgelijnd naar bladboord.

De tekst moet zo geschreven zijn dat hij gemakkelijk leest. De titels mogen wel groter zijn dan de lopende tekst. Filatelistische kennis kan in een ander lettertype of schuin gedrukt. Als opsteller van je thema-verzameling heb je de vrije keuze, maar wederom zorg voor de grafische aspecten.

Het soort schrift dat we gebruiken zal een grote invloed hebben op de voorstelling, we kennen:

- A. Met de hand geschreven** tekst is natuurlijk het gemakkelijkst om uit te voeren. Het is ook het moeilijkst om een geschreven tekst mooi en gelijkmatig te houden en doet soms slordig aan.
- B. Het normograaf schrift** gebeurt met behulp van een speciale pen te laten glijden over een lettervorm of sjabloon. Dit schrift bewaart nog iets van het persoonlijk karakter maar het is een inspannend en tijdrovend werk.
- C. Het drukschrift** zoals bv. De architecten op hun tekeningen. Deze manier heeft zeker een persoonlijk karakter en doet mooi aan, maar slechts weinige bezitten die kunst.
- D. Het schrijfmachine- of computerschrift** is het meest aangewezen, vooral als een mooi en zuiver lettertype gebruikt wordt. Echter de schrijfmachine is bijna volledig vervangen door gebruik van computermogelijkheden. Bladtekst wordt ingevoerd en met een nette layout en mooi lettertype afgedrukt. Verhoogt de netheid en de presentatie van de verzameling.
- E. Het afplakkerschrift** waarbij vooraf gedrukte letters op de bladen afgewreven worden. Kan zeer mooi aandoen maar is een waar monnikenwerk, en uit de oude doos en volledig verdwenen.
- F. Het opplakken van de tekst** waarbij strookjes papier gebruikt worden waarop de tekst getipt of vie printer gedrukt wordt en, al of niet met een onderlegger, op het blad aangebracht worden.

De Opbouw

Voor de opbouw van een verzameling beschikken wij over velerlei soorten materiaal die in twee groepen onderverdeeld worden; postzegels en documenten. Hoewel er natuurlijk in de verzameling bladen mogen voorkomen die alleen postzegels bevatten, zullen meestal de postzegels en de documenten die tot een welbepaald onderwerp behoren samen verwerkt worden.

Wanneer we, voor een bepaald onderdeel van het thema, over veel postzegels en ander materiaal beschikken, mogen we onze bladen niet volproppen met de bedoeling zoveel mogelijk op één blad te krijgen. Laten we dit materiaal gerust over verschillende bladen verdelen.

Het is dan goed een normale rand vrij te laten aan elke zijde van het blad, voldoende afstand te laten tussen de rijen zegels of tussen de zegels en het document. Ook horizontaal breng je de zegels niet te dicht bij elkaar. Het is niet mogelijk afstand en aantal zegels in getallen uit te drukken. Laten we zoveel mogelijk symmetrisch werken. De bladen mogen liefst niet te leeg aandoen, en ook niet allemaal volgens hetzelfde stramien opgebouwd worden.

Gezien de rijke kleuren waarmee moderne zegels gezegend worden is kleuren harmonie gewenst; bv. liefst geen kleurrijke zegels samenbrengen met enkelkleurige samenbrengen, zeker als er voldoende materiaal beschikbaar is.

Uit het oogpunt van de voorstelling (grafische aspecten) is het af te raden gestempelde en ongestempelde zegels samen op een blad te brengen. Deze werkwijze geeft een eerder slordige indruk. Stempels en documenten kunnen wel samengebracht worden met ongestempelde of gestempelde zegels.

Het beste resultaat wordt bekomen door een symmetrische opstelling van het materiaal. De symmetrie van een figuur is de regelmaat van een figuur, zodat de ene helft kan beschouwd worden als het spiegelbeeld van de andere. In de thematische filatelie zal het meestal gaan over de ene helft van het blad die gelijkvormig is aan de andere helft. Het is een algemeen grafisch principe dat het zwaartepunt zich aan de onderzijde van het blad bevindt.

Allerhande niet-filatelistische tekeningen en versieringen hebben filatelistisch geen enkele waarde en zijn te mijden. Hoogstens kan één en ander verduidelijkt worden met een kleine uitvergroting of schets, als hierdoor een lange tekst vermeden wordt, die noodzakelijk zou zijn ter verduidelijking van het thema. Als gouden regel geldt dat de schikking van de zegels en de stukken op de bladen een aangename en rustige indruk moeten maken; dus met methode te werk gaan. Die rustige indruk kan ook versterkt worden door de buitenranden van tekst en stukken binnen een imaginaire kader strikt te behouden, dwz dat tekst onderaan altijd even ver wordt geprint of geschreven.

Met de komst van de computer en de grafische prestaties ervan, kunnen bepaalde opstellingen er gewaagd uit zien. Dit kan in tegenstelling van het gematigd betoog hierboven beschreven, maar je zal merken na verloop van tijd en enkele tentoonstellingen, dat men steeds uitkomt op een stabiele en rustige opstelling van de postzegels en poststukken.

Documentatie

Een element dat nog niet aan bod kwam maar sterk kan helpen bij de uitbouw en zelfs voor de aanzet voor goede teksten, is de documentatie. Zonder degelijke documentatie kunnen we geen filatelistische- of andere- verzameling samenstellen. Tot onze documentatie behoren filatelistische en thematische werken.

Aan de hand van een algemene catalogus kan een lijst aangelegd worden van zegels die voor de verzameling interessant zijn. Een gespecialiseerde catalogus kan meer bijzonderheden over de betrokken zegels geven. Catalogi van postwaardestukken, afstempelingen e.a. filatelistische onderwerpen mogen niet ontbreken. Van verschillende thema's bestaan catalogi met afbeeldingen en gegevens van de betrokken zegels. De thematische documentatie over ons gekozen onderwerp moet ons helpen onze verzameling op een juiste en wetenschappelijke manier op te bouwen.

Veelvuldige bezoeken aan bibliotheken – bv. postmuseum, nationale of plaatselijke bibliotheken – kunnen onze informatie aanvullen. Postzegelverenigingen met een lange traditie bezitten wel eens goed gevulde bibliotheken die open staan voor de leden. Contacten met andere verzamelaars – bv. op de clubvergaderingen of tijdens tentoonstellingen – kunnen eveneens een bron van informatie zijn.

Een verzamelaar moet bereid zijn een deel van zijn budget en tijd beschikbaar te stellen om in het bezit te komen van onmisbare documentatie.

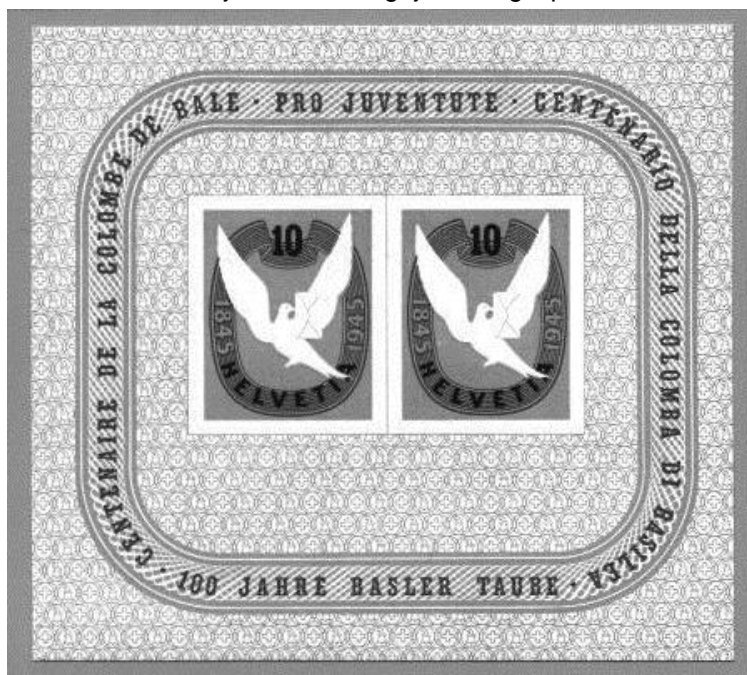
Een bijzondere bron van informatie die vandaag heel nuttig kan zijn is het Internet. Met de hedendaagse zoekmachines die ter beschikking staan van iedere surfer kunnen niet alleen postzegels voor het thema opgespoord worden maar verschillende ongekende aspecten gevonden en uitgewerkt worden. Zorg wel dat je bron kan bevestigd worden, want veel informatie is soms onjuist of niet meer actueel.

De keuze

De keuze van een thema moet na rijp beraad gebeuren. Het zal met hoge waarschijnlijkheid iets zijn dat de verzamelaar sterk aanspreekt. Nemen we bijvoorbeeld iemand met ornitologische interesse die zijn (of haar) keuze laat vallen op het thema "Vogels". Fauna en ook flora zijn zo uitgebreid, ook in de filatelie, dat het nuttig is één en ander te beperken. Zo kan men beperken naar plaats, bv. "Vogels van bij ons", of naar een soort, bv. "Roofvogels" of "**IJsvogels**". Waarom de keuze niet laten vallen op "**De duif**".

Duiven behoren tot de orde der Colombiformes, vogels met goed ontwikkelde vleugels, tamelijk korte poten, kleine kop en vrij zwaar lichaam. Men kent ongeveer 550 soorten duiven. Met uitzondering van beide poolgebieden worden de duiven over de hele wereld gevonden. Duiven onderscheiden zich van alle andere vogels in één punt: zij drinken zonder het hoofd naar achter te gooien, zij zuigen het water op in een lange teug.

De duif heeft altijd een belangrijke rol gespeeld in het overbrengen van berichten, dit blijkt reeds uit

geschriften van de Griekse wijsgeer Aristoteles (348-322 voor J.C.). Cajus Plinius de oudere (23-79) maakte niet alleen melding dat duiven gebruikt worden voor het overbrengen van berichten maar dat zij ook gekweekt worden uit liefhebberij. Tijdens de Tachtigjarige oorlog hield Willem van Oranje door middel van duiven een briefwisseling met de door de Spanjaarden belegerde steden. Gedurende de belegering van Parijs (1870) werden documenten overgebracht door reisduiven – deze documenten kennen wij nu als de "pigeongrammes". Tot in de Tweede Wereldoorlog kende men nog dit gebruik; de Duitsers stelden dan ook de doodstraf op het houden van duiven.

◀ De Baseler-duif op een herinneringsblok uitgegeven in 1945 in Zwitserland.

Reeds op 1.7.1845 worden zegels uitgegeven waarop een duif staat afgebeeld: de Baseler-duif (Zwitserland YT 48). Deze eerste, dure -want zeldzame- zegels werden gevolgd door vele andere en minder dure.

Afbeeldingen van duiven vindt men terug op afstempelingen en vlagstempels. Ook een pigeongramme kan gevonden worden aan een betaalbare prijs.

Aan de hand van een catalogus (liefst de Duitse Michel omdat iedere zegel afgebeeld is) wordt een lijst opgemaakt van de zegels die dienen aangeschaft te worden. Op beurzen zoekt men afstempelingen en ander filatelistisch materiaal. Met behulp van een goede handleiding over duiven wordt alle materiaal ingedeeld naar het plan dat men heeft opgesteld.

Het thema "De duif" is volgens de regels van de themafilie samen te stellen. Alle elementen zijn beschikbaar om een goede uitbouw te verwezenlijken. Hierna wordt getracht een logisch plan uit te bouwen. Dit plan dient als voorbeeld of leidraad, een basis voor verdere uitwerking naar persoonlijke inzichten.

1. De familie der Colombiformes
  - 1.1. Zandhoenders
  - 1.2. Dodo's
  - 1.3. Duiven
2. De duif in contact met de mens
  - 2.1. De huisduif
  - 2.2. De reisduif
  - 2.3. De sierduif
  - 2.4. De duivensport
  - 2.5. De duif en de postbezorging
3. Symboliek en heraldiek
  - 3.1. De vredesduif
  - 3.2. Symbool van postvervoer
  - 3.3. Symbool van zuiverheid
  - 3.4. Symbool van vereniging
  - 3.5. De duif in de heraldiek
4. De duif in de kunst
  - 4.1. schilderkunst
  - 4.2. letterkunde
  - 4.3. enz....

Bron: Deze artikelenreeks is een **geactualiseerde heruitgave** van nummer 11 tot 15 zoals deze werden gepubliceerd in dit tijdschrift door wijlen Florent Coene in de periode 1983 – 1993.